

УДК 78.071(477):[378.147:780.614.331]
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/99-1-16>

Марта ВАСИЛЕВИЧ,
orcid.org/0000-0002-2034-4228
старший викладач кафедри інструментально-виконавської майстерності
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна) vasylevychmarta@gmail.com

СКРИПКОВА СПАДЩИНА ІВАНА ЛЕВИЦЬКОГО У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ СКРИПАЛІВ: ПЕДАГОГІЧНИЙ ТА ВИКОНАВСЬКИЙ ВИМІР ТВОРЧОСТІ

У загальному процесі розвитку Львівської професійної скрипкової школи у статті подано життєвий і творчий шлях Івана Омеляновича Левицького - одного з перших українських професійних скрипалів-педагогів. Свого часу відомий як хормейстер, викладач по класу скрипки Музичного інституту ім. М. Лисенка у Львові, автор багатьох хорових, вокальних, скрипкових творів, підручників історії музики, гармонії, організатор численних Шевченківських концертів, який, в силу різних обставин, пізніше був незаслужено забутий. Основна увага приділена виконавській та викладацькій діяльності І. Левицького, а також музично-методичному аналізу його скрипкової творчості як відповідного навчального матеріалу для використання у процесі підготовки студентів мистецьких закладів різного рівня. Висвітлено жанрово-стильові особливості його творів, визначено їхній технічний та інтерпретаційний потенціал. Обґрунтовано доцільність включення скрипкових композицій митця до навчального та концертного репертуару студентів як засобу розвитку професійної майстерності, художнього мислення та стилістичної компетентності. Окрема частина статті присвячена значному вкладові відомого скрипаля Петра Цегельського, який велику частину своєї професійної діяльності присвятив пропаганді скрипкової творчості Івана Левицького, здійснив студійні записи його творів для скрипки. А для відзначення 150-річчя від дня народження композитора набрав і власним коштом видав ці твори, серед яких і сюїта «Мазепа». Якщо п'єси І. Левицького видавалися у різні роки, то сюїта «Мазепа» існувала лише в рукописному варіанті. Заслуга Петра Цегельського полягала також у реконструюванні та редагуванні нотного матеріалу, віднайденого в архіві. Також у статті проаналізовано цю сюїту як програмний твір, який поєднує в собі національну ідею з європейською романтичною традицією.

Ключові слова: Іван Левицький, українська музика, скрипкове виконавство, інтерпретація, студенти-скрипалі.

Marta VASYLEVYCH,
orcid.org/0000-0002-2034-422
Senior Lecturer at the Department of Instrumental and Performance Skills
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
(Kyiv, Ukraine) vasylevychmarta@gmail.com

THE VIOLIN LEGACY OF IVAN LEVYTSKYI IN THE PROFESSIONAL EDUCATION OF FUTURE VIOLINISTS: PEDAGOGICAL AND PERFORMANCE ASPECTS

In the overall process of the development of the Lviv professional violin school, the article presents the life and creative path of Ivan Omelianovych Levytskyi—one of the first Ukrainian professional violinist-pedagogues. In his time, he was known as a choirmaster, a violin instructor at the Mykola Lysenko Music Institute in Lviv, the author of numerous choral, vocal, and violin works, textbooks on the history of music and harmony, and the organizer of many Shevchenko concerts, who, due to various circumstances, was later undeservedly forgotten. The main focus is placed on I. Levytskyi's performance and teaching activities, as well as on the musical-methodological analysis of his violin works as relevant educational material for use in the training of students at art institutions of various levels. The genre and stylistic features of his compositions are highlighted, and their technical and interpretative potential is determined. The expediency of including the artist's violin compositions in students' educational and concert repertoire is substantiated as a means of developing professional mastery, artistic thinking, and stylistic competence. A separate part of the article is devoted to the significant contribution of the well-known violinist Petro Tsehelskyi, who devoted a large part of his professional activity to promoting Ivan Levytskyi's violin works and made studio recordings of them. To mark the 150th anniversary of the composer's birth, he also typeset and published these works at his own expense, including the suite "Mazepa". While individual pieces by I. Levytskyi had been published in different years, the suite "Mazepa" existed only in manuscript form. Petro Tsehelskyi's merit also lay in reconstructing and editing the musical material found in the archives. The article also analyzes this suite as a programmatic work that combines a national idea with the European Romantic tradition.

Key words: Ivan Levytskyi, Ukrainian music, violin performance, interpretation, violinist students.

Постановка проблеми. У сучасній системі вищої музичної освіти важливим завданням є формування виконавця високого професійного рівня, здатного до обґрунтованої інтерпретації музичних творів різних епох і національних шкіл. Кожен, навіть невеликий, епізод культурної спадщини збагачує нашу національну музичну культуру, а тому слід віддавати належне тим особистостям, які робили свій посильний внесок у розбудову українського музичного мистецтва, зокрема і скрипкового виконавства.

Аналіз досліджень. Проблеми розвитку української скрипкової школи висвітлювали у різноманітних працях з історії музики та дослідженнях діяльності музичних інституцій Галичини такі музикознавці, як З. Лисько, П. Медведик, А. Муха, Т. Сидорчук. У цьому контексті особистість скрипаля, педагога, композитора Івана Левицького названа серед фундаторів галицького професійного скрипкового виконавства у роботах Ю. Волощука, (Волощук, 2012: 44), О. Немкович (Немкович, 2011: 55), Є. Цегельського (Цегельський, 1938: 108). Водночас, якщо у науковій літературі переважає історико-біографічний підхід, то музично-методичному аналізу його скрипкових творів відведено менше уваги. Доцільно також було б зробити порівняння стилю скрипкових творів Левицького з європейською традицією.

Мета статті - комплексний аналіз скрипкової творчості Івана Левицького та визначення її методичного значення у процесі професійної підготовки студентів-скрипалів.

Виклад основного матеріалу. У XIX столітті до створення львівської скрипкової школи долучилися представники різних національних скрипкових шкіл – поляки, чехи, євреї. Але поступово формується склад професійних педагогів-українців, які одержували освіту у різних вищих музичних закладах Західної Європи. Цьому процесові сприяло і відкриття 1903 року у Львові Вищого музичного інституту імені М. Лисенка. На такому багатому підґрунті музичної культури Галичини формувалася особистість Івана Омеляновича Левицького - одного з перших професійних скрипалів-українців, викладача, композитора, хормейстера, автора численних творів для скрипки та підручників з теорії музики. Народився майбутній музикант 16 листопада 1875 року у селі Мала Лука на Тернопіллі у сім'ї священника. Потяг до музики заволодів здібним юнаком, проте матеріальна скрута не дозволила навчатися професійно. Лише 1910 року вдалося Іванові Левицькому успішно завершити навчання у Львівській консерваторії по класу скрипки у відомого викладача,

поляка Ю. Цетнера. Цей педагог дав йому добру фахову підготовку, розвинув музичний смак. Тож Левицький з успіхом складає у Львові державні іспити на вчителя співу та музики, при цьому комісія відзначила високу виконавську техніку молодого музиканта та його широку обізнаність з літературою для скрипки. Під час Першої світової війни був на фронті, але через поранення звільнений від військової служби. Чотири роки музикант жив у Відні, використавши цей час на вдосконалення теоретичних знань з гармонії та композиції у Р. Штера. Після закінчення війни Левицький повернувся до Львова, де всебічно віддався викладацькій і громадській діяльності, а з 1921 року був запрошений викладачем по класу скрипки до Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка. Серед його учнів був і Євген Цегельський, відомий пізніше скрипаль та музикознавець. У спогадах учнів та сучасників Іван Левицький постає як музикант з глибокими знаннями, надзвичайно вимогливий у питаннях культури виконання. Як і усі інші викладачі галицької школи того часу, багато працював з учнями над самостійністю мислення, вдумливою інтерпретацією. А прискіпливу роботу над проблемами скрипкової техніки вдало поєднував із розвитком загальної культури учня. Разом з тим усі підкреслювали його доброзичливість, м'який характер та веселу вдачу. Промовистий факт до образу музиканта: усі видання власних скрипкових творів та посібників Левицький здійснював власним коштом, а свою об'ємну музичну бібліотеку, яку збирав упродовж цілого життя, Іван Левицький заповів Товариству ім. М. Лисенка у Львові.

Щоб сприяти зростанню рівня музичної культури свого краю, І. Левицький як виконавець часто брав участь у різноманітних концертно-просвітницьких заходах. Юрій Волощук зазначає у своїй праці, що серед тих скрипалів, хто найчастіше з'являвся на концертній естраді Галичини в 1910-1920-тих роках, був також і Іван Левицький (Волощук, 2012: 44). Для виступів виконавець обирав твори улюблених композиторів – Й.С. Баха, Г. Венявського, Й. Брамса, а також власні скрипкові композиції. Як згадують сучасники, гра Левицького відзначалася вправністю пальців лівої руки, досконалою технікою подвійних нот, повноцінним вібрато, а романтичне піднесення та виразність виконання полонила слухачів.

Серед усієї творчої спадщини Левицького-композитора твори для скрипки займають значне місце. Саме потреба відповідного українського педагогічного і концертного скрипкового репертуару, якого на той час дійсно було мало, спонукала

І. Левицького до написання скрипкових творів. Як згадував його учень Є. Цегельський, І. Левицький, будучи надзвичайно скромною людиною, сам жартівливо відзивався про свою творчість, «називав її «забавкою» і казав, що «смарує» для себе» [Цегельський, 1938: 108]. Проте, як скрипаль і педагог, який належав до покоління українських музикантів, що формували професійну національну виконавську школу, він глибоко розумів специфіку інструмента, і це відбилося у його композиторській спадщині. Опора на український фольклор, яка проявляється у мелодиці, ритміці та жанровій основі скрипкових композицій Левицького, відіграє важливу роль. Серед жанрів, які використовував композитор, бачимо рапсодію та варіаційні форми, танцювальні п'єси (шумка, танок), ліричні жанри (елегія, романс, ноктюрн). Саме жанрова різноманітність дозволяє широко використовувати ці твори у навчальному процесі і несе певне педагогічне навантаження, формуючи у студентів здатність інтерпретувати музику різних епох та національних шкіл. Так, «Українська рапсодія», варіації «Стоїть явір» сприяють розвитку більш масштабного мислення в охопленні форми, розвивають вміння працювати з контрастним тематичним матеріалом, вчать добиватися більш тонкої динамічної градації. Танцювальні жанри («Українська шумка», «Український танок», «Танок») виховують ритмічну стабільність виконання, точну артикуляцію, відчуття стилю народного танцю. А ліричні п'єси, такі як «Спомин», «Елегія», «Ноктюрн», «Пісня без слів», допомагають розвивати кантиленне звуковедення, заставляють зосередитися на культурі інтонації, поглиблюють навички фразування. Одночасно його твори охоплюють і широкий спектр технічних завдань. Це робота над якістю і насиченістю звуку в кантилені, вирівнювання його у різних регістрах. Представлені у п'єсах різноманітні види штрихів – *legato*, *détaché*, *martelé*, *spiccato* – дозволяють системно працювати над технікою правої руки. Помірна складність фактури творів сприяє поступовому вдосконаленню навичок зміни позицій. Танцювальні елементи та синкоповані ритми вимагають роботи над точним відчуттям метроритму та над внутрішньою пульсацією.

Окрему увагу хотілося б приділити сюїті Івана Левицького «Мазепа», яку можна розглядати як цілісний навчальний цикл для студентів, а також можливе вивчення і окремих п'єс циклу. Образ гетьмана Івана Мазепи, українського військового, політичного і державного діяча, відображено у численних творах не лише українського, а й сві-

тового мистецтва та літератури. Мазепа прагнув вирвати Україну з-під московського впливу, спрямувати її розвиток у європейський цивілізаційний простір, а тому для українців цей образ завжди був знаковим як символ національно-визвольної боротьби. Величезний вклад зробив він, сприяючи розвитку мистецтва та науки, фінансував будівництво біля 20 церков. Тож природньо, що цей образ дав натхнення Левицькому-композиторові для написання сюїти «Мазепа» у 1930-1935 роках (згідно з авторськими позначками на рукописі). До недавнього часу ця сюїта не видавалася, рукопис знаходився в архівах Львівської національної наукової бібліотеки імені Василя Стефаника, де його і віднайшов відомий скрипаль, Петро Цегельський. Виконуючи заповіт свого батька-скрипаля, який прагнув пропагувати музику композиторів-галичан, музикант присвятив себе відродженню пам'яті педагога і скрипаля Івана Омеляновича Левицького. Саме він здійснив реконструкцію та редакцію нотного матеріалу сюїти, а 2012 року зробив разом з японською піаністкою Каорі Окузумі в Камерному залі Варшавської філармонії студійний аудіозапис цього твору. 31 березня 2013 року в музеї Соломії Крушельницької у Львові відбувся концерт «Забуті імена» до 75-річчя з дня смерті І. Левицького, де П. Цегельський з Етеллою Чуприк (фортепіано) вперше виконали сюїту «Мазепа». 2025 року, до 150-ї річниці від дня народження І. Левицького П. Цегельський власним коштом видав у Варшаві сюїту, а також ще 13 п'єс композитора. Також скрипалем зроблені записи цих творів і розміщені на YouTube за посиланням @violinukr.

Сюїта І. Левицького «Мазепа» складається з п'яти частин. Перша частина, *Berceuse*, наспівна мелодія колицкової, заставляє працювати над кантиленою і звуковеденням. Друга, *Alla Polacca* – написана в ритмі мазурки – тож для стилізації цього танцю вимагає розуміння чіткого ритму і відповідної штрихової техніки у двох крайніх епізодах, а контрастний ліричний середній епізод має виконуватися повноцінним співучим звуком. У третій, *Scherzando Russo* в характері *alla marcia-burlesco*, слід звернути увагу в роботі на ускладнений синкопований ритм, а також на техніку виконання акордів, подвійних нот, піщікато і флажолетів. Четверта частина, *Romanza*, наповнена глибокою чуттєвою лірикою. У п'ятій частині, *Dance Alliance* – композитор використав «Норвезький танець» (ор. 35) для фортепіано свого улюбленого Едварда Гріга, долучивши до твору партію скрипки. Ця частина вимагає віртуозного виконання обох партій, ансамблевої узгодженості.

Таким чином, твір охоплює певний комплекс виконавських завдань і може використовуватися у процесі навчання та концертному виконанні.

Слід зазначити, що скрипкова творчість Івана Левицького формувалася під впливом європейської музичної культури, органічно поєднавши у собі національні інтонаційні джерела з романтичними європейськими традиціями. Подібно до Йоганнеса Брамса, композитор приділяє значну увагу мелодичному розвитку та структурній цілісності форми. Як і Генрик Венявський, він використовує поєднання кантилени та віртуозних елементів, хоча вони більше педагогічно адаптовані. Вплив Едварда Гріга, улюбленого композитора Левицького, простежується у зверненні до національного фольклору як джерела музичної мови. А камерність композицій Левицького та дидактична спрямованість наближає їх до традиційних педагогічних творів.

Євген Цегельський у спогадах про свого вчителя дав таку оцінку його скрипкових творів: «Мелодика в них здебільша українська, стиль сальоновий, композиційна техніка стара» [Цегельський, 1938: 108]. Так, не можна не враховувати салонного стилю мініатюр Левицького, частина з яких була написана в дусі сентиментального романсу XIX століття та були призначені для домашнього музикування. Деякі музикознавці доволі критично оцінювали рівень його скрипкових творів. Проте

кілька творів, редакцію яких зробив професор Вадим Стеценко і виданих 1974 року «Музичною Україною», до цього часу є в педагогічному та концертному репертуарі скрипалів. А враховуючи підвищений інтерес до маловідомих творів українських композиторів, навіть перекладаються для виконання на інших інструментах. Тож варто не відкидати цінність інших скрипкових творів Левицького, які допоможуть студентам працювати над розкриттям образного змісту музики, формуванням культури стилю, навчать врівноважувати емоційність виконання з побудовою твору, сприятимуть розвитку навичок ансамблевого музикування. Як виконавець і педагог композитор добре знав технічні можливості інструмента, що якраз і зумовило практичну спрямованість його творів. А національна забарвленість сприяє глибшому розумінню культурного контексту та формує індивідуальний виконавський стиль.

Висновки. Скрипкова творчість Івана Омеляновича Левицького є цінним матеріалом для формування професійних виконавських навичок студентів-скрипалів. Її методичний потенціал полягає у поєднанні технічної доцільності, жанрової різноманітності та художньої виразності, впровадження цих творів у процес навчання сприятиме розвитку інтерпретаційного мислення та формуванню національно орієнтованого виконавця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василевич М. Відродження маловідомих імен діячів української музичної культури як один з методів виховання національної свідомості мистецької молоді. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова Серія 14 Теорія і методика мистецької освіти*. вип. 28. 2022. 182–186 с. ISSN 2664-1909.
2. Волощук Ю. Скрипкове виконавське мистецтво Східної Галичини другої половини XIX - першої третини XX століття: національні традиції та поліетнічні культурні взаємини. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2012. 132 с.
3. Лапсюк В. Джерела української скрипкової культури. *Музика*. Т. 6. 1981. 25–26 с.
4. Кубійович В. Левицький І. *Енциклопедія українознавства*. Т. 4. Львів: 1984. 1260–1273 с.
5. Маланюк Є., Андрусак М. *Illustrissimus Dominus Mazepa (ясновельможний пан Мазепа) - тло і постать*. Гетьман Іван Мазепа як культурний діяч. Київ: Акціонерне видавництво "Обереги", 1991. 45 с.
6. Медведик П. Левицький Іван (16.11.1875-8.04.1938). *Записки Наукового Товариства ім. Т. Шевченка: Праці Музикознавчої комісії*. Т. XXVI. Львів: 1993. 419 с.
7. Муха А. Левицький Іван. *Композитори України та української діаспори: довідник*. Київ: Музична Україна. 2004. 172 с.
8. Немкович О. Левицький Іван Омелянович. *Українська Музична Енциклопедія*. Т.3, Київ: Національна Академія Наук України; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. 2011. 55 с.
9. Сидорчук Т. «Популярна наука гармонії» До 140-річчя від дня народження Івана Левицького, українського композитора, диригента і педагога.. *Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека*. URL: <http://ounb.km.ua/vistavki/levicki/index.php> (дата звернення: 13.04.2026).
10. Сидорчук Т. Митець-просвітител. *Музика*. №5. 1990. 27-28 с.
11. Хоткевич Г. Іван Мазепа. *Гетьмани України. Історичні портрети. Збірник*. Київ: Журнал "Україна". Газета "Вечірній Київ", 1991. 101–151 с.
12. Цегельський Є. Іван Левицький (некролог). *Українська музика*. вип. 6. 1938. 108 с.

REFERENCES

1. Vasylevych M. (2022) Vidrozhennia malovidomykh imen diiachiv ukrainskoi muzychnoi kultury yak ody z metodiv vykhovannia natsionalnoi svidomosti mystetskoi molodi. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova Serii 14 Teoriia i metodyka mystetskoi osvity. vyp. 28. Kyiv, 182–186 [in Ukrainian].
2. Voloshchuk Yu. (2012) Skrypkyve vykonavske mystetstvo Skhidnoi Halychyny druhoi polovyny XIX - pershoi tretyny XX stolittia: natsionalni tradytsii ta polietnichni kulturni vzaiemyny. [Violin performance art of Eastern Galicia in the second half of the 19th – the first third of the 20th century: national traditions and multiethnic cultural relations] Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stefanyka, Ivano-Frankivsk, 132 [in Ukrainian].
3. Lapsiuk V. (1981) Dzherela ukrainskoi skrypkovoi kultury. [Sources of Ukrainian Violin Culture] Muzyka, Lviv, 25–26 [in Ukrainian].
4. Kubiiovych V. (1984) Levytskyi I. [Levycky I.] Entsyklopediia ukrainoznavstva. Lviv, 1260–1273. [in Ukrainian].
5. Malaniuk Ye., Andrusiak M. (1991) Illustrissimus Dominus Mazepa (iasnovelmozhnyi pan Mazepa) - tlo i postat. Hetman Ivan Mazepa yak kulturnyi diiach. [Illustrissimus Dominus Mazepa (the Most Illustrious Lord Mazepa) – background and figure. Hetman Ivan Mazepa as a cultural figure] Aktsionerne vydavnytstvo "Oberehy", Kyiv, 45. [in Ukrainian].
6. Medvedyk P. Levytskyi Ivan (16.11.1875-8.04.1938). (1993) [Levycky I. (16.11.1875-8.04.1938)] Zapysky Naukovoho Tovarystva im. T. Shevchenka: Pratsi Muzykoznavchoi komisii. Lviv, 419. [in Ukrainian].
7. Mukha A. Levytskyi Ivan. (2004) [Levycky Ivan] Kompozytory Ukrainy ta ukrainskoi diaspory: dovidnyk. Muzychna Ukraina, Kyiv, 172. [in Ukrainian].
8. Nemkovych O. (2011) Levytskyi Ivan Omelianovych. [Levycky Ivan Omelanovych] Ukrainska Muzychna Entsyklopediia. Natsionalna Akademiia Nauk Ukrainy; Instytut mystetstvoznavstva, folklorystyky ta etnologii im. M. T. Rylskoho. Kyiv, 55. [in Ukrainian].
9. Sydorchuk T. (2015) «Populiarna nauka harmonii» Do 140-richchia vid dnia narodzhennia Ivana Levytskoho, ukrainskoho kompozytora, dyryhenta i pedahoha. [“Popular Science of Harmony” On the 140th anniversary of the birth of Ivan Levytskyi, Ukrainian composer, conductor, and pedagogue] Khmelnytska oblasna universalna naukova biblioteka. URL: <http://ounb.km.ua/vistavki/levicki/index.php> [in Ukrainian].
10. Sydorchuk T. (1990) Mytets-prosvitytel. [Artist-educator] Muzyka #5, 27-28. [in Ukrainian].
11. Khotkevych H. (1991) Ivan Mazepa. [Ivan Mazepa] Hetmany Ukrainy. Istorychni portrety. Zbirnyk. Zhurnal "Ukraina". Hazeta "Vechirnii Kyiv". Kyiv, 101–151. [in Ukrainian].
12. Tsehelskyi Ye. (1938) Ivan Levytskyi (nekroloh). [Ivan Levycky (obituary)] Ukrainska muzyka. 108. [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 30.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.05.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

